

Sass Ervin

Ovidius könyörgő levele Augustushoz a száműzetésből

vasat bele! tudom velem
kegyelmes volt a kegyelem
Tomisba küldött élni még
Tomisban római az ég
s a tenger mint a másik ott
ha korbácsolják felsikolt
a fák és a nyári ligetek
közhatagok szigetek
Rómát kiáltják vissza mind
hajók árbocán Róma ring
hozzák a régi verseket
ifjúságot szerelmeket

hatalmas úr császáristen
Ovidius meghal itten
városát nem felejtheti
Tomist bárhogya is szereti
a tenger mint a másik ott
ha korbácsolják felsikolt
fajgatnak nyári ligetek
elsüllyednek a szigetek
Rómát kiáltják vissza mind
Róma az élet s Róma nincs

hatalmas úr császáristen
Ovidius meghal itten
elmossa sírját a tenger
költő volt csak nem is ember

Orsovai Emil

Michelangelo

Lehet egy isten több, mint régi százak?
Harcol a végső, míg az anyag támad.

Elgondolom, nagy kő, mi lesz belőled,
Most kell, szobrász, hogy tudásod elővedd.

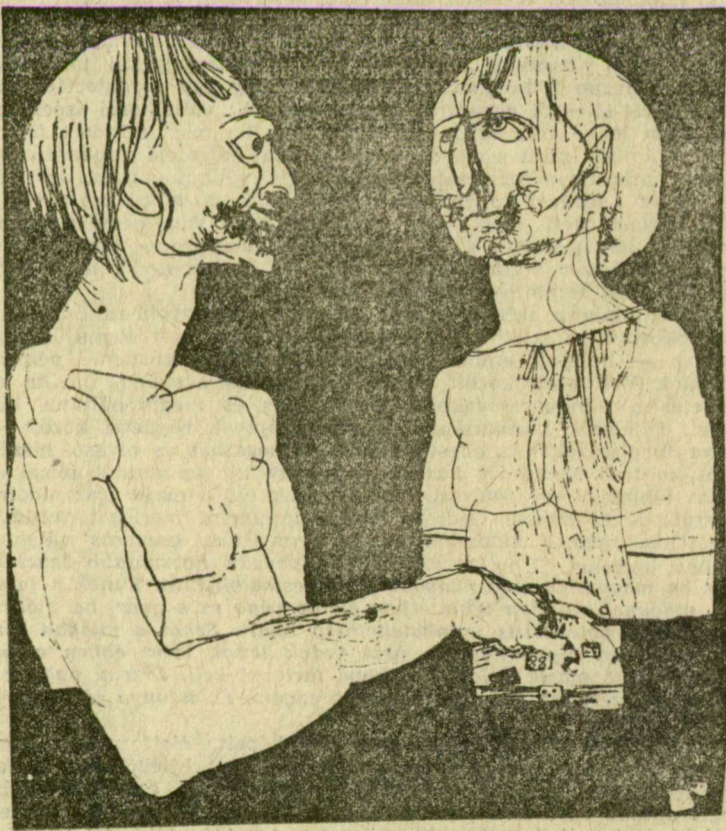
Most kell, hogy elfelejtselek, Firenze,
Mint ha e sors nem tirannusom lenne.

Mint ha márványban éhethetnék, sokáig,
Szűless meg ember, élj kezemtől, Dávid.

Bisztray Ádám

Armstrong

Egy szelíd és szomszédos dzsungel
égig verő zöld és veres lángjai mögül
fúvod a szemétdombon talált trombitát,
mely ELŐTTED csupán sárgarézt hallgatás volt,
erős és rekedt torkod kegyelméből,
testvérien értjük egymást
félholtra dörgölt cipők
suvickos magasában.
Legyen kedves végre a mi szolgálatunk
a folyóparti istennek,
szítáló fényben
ébenfa oszlopok vezetnek hozzá.

SZÁSZ ENDRE RAJZA A CARMINA BURANÁHOZ

A tudós hűtlen hűsége

Beszélgetés Straub F. Brunó akadémikussal

Ha szegedi tudományról, e város tudásairól esik szó, elsőként Szent-Györgyi Albert neve ötlük fel, s mindjárt utána tanítványáé és egykori munkatársáé, Straub F. Brunó akadémikusé. Nem véletlenül, hiszen Straub professzor, miután a szegedi tudományegyetemen megszerezte orvosi, majd természettudományi diplomáját, 1933-ban Szent-Györgyi mellett kezdte biokémiai kutatásait. Amellett a magyar tudós mellett, aká úgy lett Nobel-díjas, hogy a szegedi egyetem tudós oktatója volt, és a díjazott munkáját is Magyarországon, városunkban végezte, Straub F. Brunó ebben a műhelyben tanulta meg a tudományos kutatómunka alapismereteit, a tudósok felelősségét, emberi tartását, Rockefeller-ösztöndíjjal 1937. és 1939. között a cambridge-i egyetemen dolgozott, majd visszatért Szegedre, ahol 1941-ben magántanári kinevezést kapott. Az orvosi vegytani intézet igazgatója 1945-től 1949-ig, majd a budapesti orvosegyetem tanára. 1970-ben az ő igazgatásával kezdte el munkáját a Magyar Tudományos Akadémia Szegedi Biológiai Központja, ma e kutatóközpont Budapesten működő Enzimológiai Intézetének igazgatója. Az Akadémia levelező tagjává 1946-ban, rendes tagjává 1949-ben választották. Kétszer tüntették ki Kossuth-díjjal, megkapta a Magyar Népköztársaság Zászlórendje kitüntetését. Gyakori vendég Szegeden. Találkoztunk is egy Szent-Györgyiről tartott előadását előzte meg.

— Nemrégiben egy nyugat-német felmérésben olvastam, hogy az emberek döntő többsége két dologtól retteg: az atomháborútól és az egyre nagyobb méretű öltő környezetszennyezéstől. Mint a nemzetközi tudományos életben aktívan részt vevő tudós-politikus és mint az Országos Környezet- és Természetvédelmi Tanács elnöke, hogyan ítéli meg korunk e fenyegető veszélyforrásait?

— Gondoljon csak vissza, a tudomány eredményei, felfedezései gyakran kerültek illetéktelenek kezébe, s okoztak világméretű pusztításokat. Ezek az emberekben meglévő emlékek és tapasztalatok rontják a tudomány hitelet, igazi megítélésének esélyeit. A mi politikánk alapja, hogy a tudományos kutatómunka az emberiség javát szolgálja, a haladás érdekében születik minden új eredmény. Ezeknek megismertetése, széles körű népszerűsítése, a felhasználási lehetőségek tudatosítása. Ebben a kiélezett helyzetben a tudomány ereje abban rejlik, hogy felvilágosítja a tömegeket arról, miként segítheti egy-egy felfedezés az emberiség felemelkedését, és felhívhatja a figyelmet arra, ha illetéktelen kezekbe kerül, milyen pusztításokat végezhet. Elretentő képsorokat, figyelmeztetéseket láthatunk, hallhatunk naponta valamennyien arról, micsoda veszéllyel fenyegeti bolygónkat a környezetszennyezés. Életünk korszerűsödésével, új és új ipari létesítmények születésével, tehát a fejlődéssel együtt, óriási feladataink vannak a környezet óvására, védelmére. Azt már föl tudjuk mérni, miként szennyezzük a vizet, a levegőt, a talajt, le is tudjuk vonni a konzekvenciákat, s a védelem tendenciáit is fölrajzoljuk, de sajnos a konkrét tettekkel, az átfogó, rendszeres és folyamatos védelemmel adósak vagyunk. Amit elrabolunk a természettől, azt pótolnunk kell. Nem elég megremülni, ha a Bikini-szigetek sugárfertőzött talajáról hallunk, ha az Athént elborító szmog képeit látnuk, ha a szennyezett vizek pusztító halállományáról, vagy az országnyi tengereken lebegő olajfoltokról tudósítanak bennünket. Az életmód változásával, a gazdasági viszonyok módosulásával át kell alakítani a természethez, a környezethez való viszonyunkat is. A hétköznapi életben éppúgy újfajta technoló-

giák, eljárások bevezetése szükséges, mint ahogy át kell alakítanunk a föld energiatermelő és ipari struktúráját. A figyelmeztető jelek, az elretentő példák nekünk hétköznapi feladataink. Legfontosabb teendők a jó és határos propagandá, az emberek szemléletváltozásának előmozdítása. Föl kell tárunk a környezetszennyezés okait, meg kell ismertetni a védekezés, illetve a megelőzés módjait, be kell bizonyítani, hogy létezik védelem, megoldás. Felnötteknek, partnereknek kell tekinteni az embereket, és — meggyőződéssel valom — túl kell lépni ezen a nem kis akadályon, s el kell jutnunk a környezet fejlesztésének stádiumába. Ez pedig csak tudósok, kutatók, a természetben dolgozó szakemberek és hatalmas társadalmi bázis összefogásával valósulhat meg.

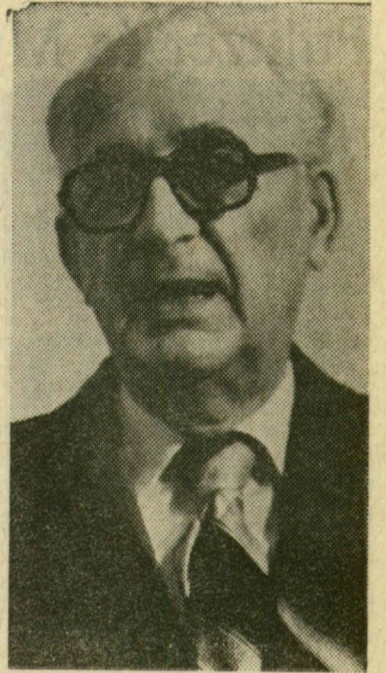
— Az elmúlt évtizedek fejlődése bizonyos tudományágak homlokterbe kerülésével jellemezhető. Beszélünk a fizika, az atomkutatás, majd legutóbb a biológia forradalmáról. Napjainkban mintha átvették volna a primszerepet a gazdasággal foglalkozó tudományágak.

— Valóban tapasztalhatunk ilyen tendenciákat. A felszíni képet mindenképpen befolyásolja a sajtó és a tömegkommunikációs rendszer több más csatornája. Ennek eredményeként alakulhat ki az emberekben olyan képzet, hogy egyes korszakokat például atomkornak neveznek, egy más időszakot a lézerekkel jellemeznek, egy harmadikat a biológia forradalmának keresztelték. De napjainkban ezek valóban elvesztették —

legalábbis a tömegkommunikáció felszíni rétegén — primér szerepüket. Ennek sok oka van, egyet említek: a biológiai kutatóintézetek szakembereinek jó része elhagyva a laboratóriumokat, az üzleti vállalkozás, az ipari hasznosítás terén tevékenykedik. A laikus, aki kevesebbet hall mondjuk a biológiai kutatásokról, fölteszi a kérdést: megtorpant a fejlődés íve? Meggyőződésem, hogy ez a jelenség nem tükrözi a valóságos helyzetet — óriási intenzitással folynak a világ laboratóriumaiiban az alapkutatások, s hiszem, hogy a biológia fejlődésének még csak a kezdetén tartunk.

— Amikor 1981 őszén a Szegedi Orvostudományi Egyetem díszdoktorává avatták, azt

mondta, hogy ehhez a városhoz a hűtlen hűség köti elítélhetetlen szálakkal.

— Számomra Szeged a hűtlen hűség városa. Ahányszor elhagytam, annyiszor megtértem falai közé. Itt jártam egyetemre, itt ismertem meg a tudomány műhelyét, itt indult tudományos pályám, itt kaptam óriási lehetőséget a biológiai tudományok kutatására szolgáló akadémiai központ megteremtésére. 1931-ben lettem a szegedi tudományegyetem hallgatója, először orvosi, majd természettudományi diplomát szereztem. Dehogy akartam én biokémikus lenni, de elsőéves orvostanhallgatóként Szent-Györgyi Albert első előadása után földadtam sebészi vagy belgyógyászati pályafutásra vonatkozó álmimat, s tanácsára elkezdtem kémiaiával foglalkozni. Egyetemi éveimben nála dolgoztam díjtalan gyakornokként, majd feldíjas tanársegéd lettem, s két éves angliai ösztöndíjjamat leszámítva, 1944. március 19-ig vele dolgoztam. A németek bevonulása után ő illegálisba vonult, engem pedig behívtak katonának. A felszabadulást követően ismét találkoztunk, s együtt dolgoztunk egészen 1947-ig, amikor is ő elhagyta az országot. Az a tény, hogy már első előadásának meghallgatása fordított pályámon, könnyen érthetővé teszi mindenki számára, hogy nemcsak lenyűgöző előadó, hanem lenyűgöző ember is volt. A Szent-Györgyi-féle iskola életemet meghatározó műhely volt, mely nemcsak tudományos irányultságomat formálta, de emberségemet is alakította. S akkor még nem is szóltam a főbb példamutató szegedi tudósról, akik mind-mind valamilyen módon hatottak rám, így például Jancsó Miklós, Ruzsnyák István, Ivánovics György, Issekutz Béla. A hatvanas évek végén ismét fontos feladat kötött fölnevelő városomhoz, a tékozló fiú ismét megtért. Ott lehettem a Magyar Tudományos Akadémia Szegedi Biológiai Központjának megszervezésénél, s 1970-től 1978-ig főigazgatójaként tevékenykedtem. A szálakat csak erősítette, hogy a Szegedi Orvostudományi Egyetem 1981-ben Honoris Causa doktorává avatott. Mostanában is gyakran járok Szegedre, s mindig kicsit hazajövök. Érdekel az a nagyszerű munka, amely az SZBK-ban folyik, főleg fiatal kutatók laboratóriumaiiban. S örülök annak, ha valami újat és szépét látok a tudomány műhelyeiben, vagy a város arcán.

Straub F. Brunó akadémikus 1914. január 5-én született. Két napja ünnepelte 70. születésnapját. Mesterét, a nemrégiben 90 esztendő Szent-Györgyi Albertet köszöntő cikkében idézte annak egy mondatát, miszerint: „Aki a babéraján ül, rossz helyen hordja azokat.” Mi sem bizonyítja jobban, hogy a hűség évtizedek óta tudós, a világhírű biokémikus, a Szegedhez oly sok szállal kötődő kutató jó tanítványának bizonyult. Ma is a tudomány, a politika, a közélet élnonalában tevékenykedik. Az MTA Szegedi Biológiai Központja január 11-től 13-ig tartó tudományos ülésszakán köszönti alapító főigazgatóját, Enzimológiai Intézetének igazgatóját, a 70 éves Straub F. Brunó akadémikust.

TANDI LAJOS